

Brain-be

Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks

POLICY BRIEF

Policy Brief nr. 3-FAR-NL

Geringe steun voor politiek geweld in België

Door middel van een enquête onder 3000 Belgische burgers hebben we geanalyseerd in welke mate de Belgische bevolking aanvaardt dat illegale en gewelddadige actiemiddelen worden ingezet voor politieke doeleinden. De resultaten zijn duidelijk: er is extreem weinig steun voor politiek geweld. Tegelijk is er bij de bevolking ook zeer weinig steun voor politieke onderzoeksgegevens die het wettelijke kader overschrijden. Het betreft robuuste resultaten, rekening houdend met het sociaal-demografische profiel van de burgers, hun algemene politieke en sociale attitudes en de ideologische kwesties waar ze zich het sterkst mee vereenzelvigen. De enige uitzondering vormen Belgische burgers die verklaren dat ze het idee van volledige sluiting van de landsgrenzen genegen zijn. Maar zelfs bij hen steunt slechts een minderheid politiek geweld.

Context en onderzoeksvraag/-vragen

Na de aanslagen van Parijs en Brussel viel hier en daar de vraag te horen of een minderheid van de Belgische bevolking niet was geradicaliseerd. Het was niet meer dan logisch dat daarbij vooral werd gekeken naar de daders van gewelddaden om politieke redenen. Toch ging het om meer dan de radicale actoren zelf. De vraag luidde vooral: is een significant aantal burgers bereid om een toenemend gebruik van illegale en gewelddadige actiemiddelen te aanvaarden? Deze sociale context zou een voedingsbodem voor radicalisering kunnen vormen en één van de fundamenteën van de rechtsstaat, namelijk het monopolie van de staat op het gebruik van geweld binnen het bestaande wettelijke kader, op losse schroeven kunnen zetten. Deze bezorgdheid nam vervolgens alleen maar toe door de opkomst van politieke groeperingen van allerlei aard (de identitaire beweging, gele hesjes, antikapitalisten, radicale milieuactivisten) die hun toevlucht namen tot illegale politieke acties (wegen blokkeren, gebouwen bezetten, enz.) of zelfs gewelddadige uitingen (privémilities aan de grenzen, beschadiging van stadsmeubilair, winkels of bouwterreinen, confrontaties met de politie bij betogingen, enz.). Tegelijk begon men zich af te vragen of de onderzoeksmiddelen van de politie naar radicalisering wel toereikend waren in deze context. Er kwam een publiek debat op gang over de maximale duur van de aanhoudingstermijn, de toezichtsmiddelen en de verhoortechnieken. Ook in dit verband hebben we de Belgische burgers gevraagd of ze akkoord gingen met dergelijke actiemiddelen van de overheden die het huidige wettelijke kader kunnen overschrijden.

BRAIN-be

Het onderzoek "Folks, Authorities and Radicalism: between polarization and social construction" (FAR) wordt gefinancierd in het kader van het [BRAIN-be](#) programma van het Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO).

BRAIN-be is een meerjarig onderzoeksprogramma dat in 2012 door BELSPO is gelanceerd. Het versterkt de wetenschappelijke basis voor beleidsvorming, alsook de strategie en het potentieel van de Federale Wetenschappelijke Instellingen (FWI).

BRAIN-be steunt projecten van één partner of een netwerk, met een looptijd van 2 of 4 jaar. Projecten worden geselecteerd op basis van de wetenschappelijke uitmuntendheid ervan, de verwezenlijking van nationale

Om deze vragen te beantwoorden hebben we in het kader van het FAR-project een enquête gehouden onder een representatief staal van de Belgische bevolking. Het ging om meer dan 3000 in België verblijvende personen van 16 jaar en ouder. In de vragenlijst stelden we vragen over hun mate van aanvaarding van vier illegale en gewelddadige handelingen die door groepen of individuen voor politieke doeleinden zouden worden gesteld: wegen blokkeren, gebouwen bezetten, politieagenten aanvallen en burgers aanvallen. We peilden ook naar hun mate van aanvaarding van drie methoden van politieonderzoek die het huidige wettelijke kader overschrijden: een aanhoudingstermijn langer dan 48 u, het afluisteren van de verdachte en zijn familieleden, hardhandige verhoormethoden.

of internationale onderzoeksprioriteiten en de federale beleidsbehoeften.

BRAIN-be bestrijkt een brede waaier aan thematisch onderzoek, zowel biowetenschappen als cultureel erfgoed of een aantal wetenschappelijke uitdagingen.

Het FAR-project werd gecoördineerd door het Centre d'Étude de la Vie Politique (CEVIPOL) van de Université Libre de Bruxelles (ULB) en uitgevoerd in samenwerking met het Interculturalism, Migration and Minorities Research Centre (IMMRC) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) en de Operationele Directie Criminologie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC).

Belangrijkste resultaten

De enquête leverde zeer duidelijke resultaten op. Onder de Belgische bevolking is er heel weinig steun voor gewelddadige en illegale acties. Voor bijna 20% van de respondenten is het aanvaardbaar om wegen te blokkeren voor politieke doeleinden. 14,6% vindt het aanvaardbaar om gebouwen te bezetten, 7,6% om politieagenten aan te vallen en 5,8% om burgers geweld aan te doen.

Politiemethoden die het huidige wettelijke kader overschrijden worden daarentegen veel ruimer aanvaard. De aanvaarding gaat van 30,3% voor *“ondervragingstechnieken die gericht zijn op het verzwakken van de psychologische en fysieke toestand van de verdachte”* tot 39% voor het onder politiebewaking plaatsen van de verdachte en zijn omgeving en zelfs tot 66,1% voor een aanhoudingstermijn langer dan 48 u.

Vervolgens hebben we nagegaan of bepaalde kenmerken van de respondenten de aanvaarding van het gebruik van illegale of gewelddadige actiemiddelen voor politieke doeleinden deden toenemen. Dat leverde hoofdzakelijk de volgende resultaten op. Jongeren, mensen met een lagere opleiding en mensen die in Vlaanderen wonen, aanvaardden iets meer illegale of gewelddadige acties. Anderzijds merken we een grotere mate van aanvaarding van deze illegale of gewelddadige acties bij twee ideologische groepen. Enerzijds waren de respondenten die het meest akkoord gingen met de stelling dat de Belgische overheden te weinig respect tonen voor de islam en de Koran eerder voorstander van eerder illegale actievormen, maar zonder fysiek geweld. Anderzijds staan de respondenten die prioriteit geven aan het sluiten van de grenzen ook minder weigerachtig tegen het gebruik van geweld tegen politie en burgers door politieke bewegingen. Anderzijds blijkt dat wie meer openstaat voor een veelheid aan meningen duidelijk minder geneigd is om politiek geweld te aanvaarden.

De aanvaarding van politiemethoden die het huidige wettelijke kader overschrijden, werd op dezelfde manier geanalyseerd. Sociaal-demografisch is de steun hiervoor meer uitgesproken bij de laagst opgeleide respondenten, de oudste, zij die verklaren christelijk te zijn en zij die in Vlaanderen wonen. Ideologisch is de steun voor deze onderzoeksmethoden het grootst bij respondenten die voorstanders zijn van het sluiten van de grenzen voor migranten.

Conclusie en aanbevelingen

De voornaamste conclusie van het onderzoek luidt dat de tolerantie van burgers voor politieke actie via illegale of gewelddadige actiemiddelen over het algemeen zeer laag is en zelfs bijna onbestaande voor gewelddadige actiemiddelen (het fysiek aanvallen van politieagenten of burgers). Dit blijkt zo te zijn bij alle lagen van de bevolking, ongeacht de ideologische, filosofische en/of religieuze overtuigingen. Maar als we naar individuele variaties kijken, dan roepen twee elementen vragen op. Enerzijds ligt de steun voor acties die fysiek geweld omvatten (ten opzichte van politieagenten of burgers) iets hoger bij identitaire en anti-immigratiebewegingen. Bijgevolg moeten vooral deze groepen aandacht krijgen. Anderzijds ziet het ernaar uit dat de afwijzing van politiek geweld kan worden verworven door onderwijs en door openheid voor een pluraliteit aan meningen. Het kan dus ook nuttig zijn om hierin massaal te investeren, via de scholen en programma's voor burgerschapsvorming, om duidelijk aan te geven waar de grenzen voor legitiem politiek handelen liggen. Het belang hiervan neemt alleen maar toe als we weten dat de aanvaarding van illegale of gewelddadige politieke acties juist onder jongeren stijgt.

Ten slotte lijkt er onder de bevolking veel meer discussie te bestaan over onderzoeksmethoden van de politie die het wettelijke kader overschrijden. Veel burgers lijken open te staan voor een langere aanhoudingstermijn, het afluisteren van familieleden van verdachten en zelfs voor verhoormethoden die de psychologische en fysieke toestand van de verdachte verzwakken. Ongetwijfeld is het op dit niveau dat een echt maatschappelijk en politiek debat zou moeten worden gevoerd om te verduidelijken welke grenzen de rechtsstaat in België aan de politie stelt. Dit debat is des te dringender omdat onze resultaten bevestigen dat terrorisme sommige burgers ertoe brengt om aan te nemen dat de politie bij haar optreden het kader van de rechtsstaat overschrijdt. Dit roept fundamentele vragen op over de veerkracht van de democratie in het licht van de polarisatie die het gevolg is van de aanslagen.

Meer weten

Pilet, JB., Torrekens C., & Ognibene M. (2020) Les attitudes des citoyens belges à l'égard de la violence politique. Rapport sur les résultats préliminaires de l'enquête du projet FAR – WP2, Cevipol, ULB, maart 2020.

Gegevens

Contact

Naam, voornaam: Pilet, Jean-Benoit, Torrekens, Corinne, Ognibene, Marco, Lebrun, Robin en Vrydagh, Fanny
Instelling/Departement: Université libre de Bruxelles (ULB)
E-mail: Jean-Benoit.Pilet@ulb.be